

GAZETĂ TRANSILVANIEI.

Gazetă ese de 2 ori: Mercurea și Sambata, Foi'a, candu condeu ajutoriale. — Pretiul: pe 1 anu 10 fl., pe $\frac{1}{4}$ 3 fl. v. a. Tieri esterne 12 fl. v. a. pe unu anu séu $2\frac{1}{3}$ galbini mon. sunatòria.

Anulu XXXVI.

Se prenumera la postele c. si r., si pe la DD. corespondenti. — Pentru serie 6 cr. Taxa timbrala a 30 cr. de fiacare publicare.

Nr. 28.

Brasovu 19|7 Aprile

1873.

Brasovu 18 Aprile n. 1873.

Resolutiune firma in aperarea dreturilor.

In septeman'a patimiloru ni se reinoiescu reminiscientele tuturor atrociatilor farisaesci. E vorba de fariseii secliloru, cari uniti intr'o tabera pe totu rotogolului pamentului misca acheronta, sacrificandu avere si viatia in solidaritate, numai se predominasca, se pota pune sub petioareloru credulitatea si lungaminitatea poporeloru; si ei au totu invinsu, ca solidaritatea si abnegatiunea are inscrisa pe frunte victoria asupra desmatiatiloru. — Voru mai inverte inca, pana candu maturitatea poporeloru nu le va opune poterea suverana in solidaritate. Se crucifiga si se voru mai crucifiga inca multi campioni ai dreptatii divine si ai libertatii, pana candu maiestatea acestor'a nu va fermeca orce sacrificia pentru aperarea loru. Astufel de fermecu are lipsa de iubire fratiasca, de solidaritate in cau'sa comună.

Unu actu de asemenea fermecu in septeman'a patimiloru primiramu spre publicare dela Fagarasiu. Unu actu maretiu si pentru tempulu nostru antesezmanu.

Consiliul municipale alu distric. Fagarasiului in sied. din 8 si 9 Aprile intre alte cause de interesu publicu, la propunerea d. adv. Arone Densusianu, redicà cu unanimitate la valóre de conclusu crengulu cestiunei causi nostra politice nationale. Tota natiunea va grabi a tramite echoului resolutei sale solidaritatii la conluptare pentru valórea acestui actu si in acesta credentia o intempinamu cu unu: Christosu a inviatu! Ecce actulu:

Propunerile adv. Arone Densusianu in numele comisiunei emise din siedint'a adunarei generale tienuta in 8 si 9 Aprilie a. c., cari cu unanimitate s'au primitu de consiliulu municipale alu dist. Fagaresiu si asternutu dlui ministru reg. ung. de interne.

I. Propunere in cestiunea alegeriloru dietale:

ad. I. Avendu in vedere, ca consiliulu municipale prin conclusulu seu adusu in siedint'a sea din 19 Iuliu a. tr. a denegatu esecutarea legei electorale si representarez acestui municipiu in diet'a din Pest'a, aderandu prin acésta ipso facto la autonomia Transilvaniei garantata prin acte de statu, déra acum u delaturata unilateralmente contra vointie si forta concursulu natiunei romane;

Considerandu: ca adunarea din 28 Iuliu 1872 a poporului din acestu municipiu, concludendu a st'a neclatit lu lunga program'a nationale, a sustinutu si ratificatu acestu conclusu alu consiliului municipale, déra afora de acésta;

Considerandu: ca alegerile in acestu municipiu s'au esecutatu nu numai in modu foru parechia in lumea constitutionale, oficialmente prin functionari si cu mesuri discretiunarie, déra totu odata alegerile au urmatu sub influenti'a celei mai vede coruptiuni:

Consiliulu municipale basatu pre aceste considerante dechiara serbatoresce in numele municipiului: ca acestu municipiu nu numai n'a voit, nu voiesce si nu se considera representantu in diet'a din Pest'a, déra totu odata alegerile efectuate le

dechiara de ilegale si protestedia solenu contra oricaroru consecintie de dreptu, ce ar' yoi cinev'a se traga din acoste alegeri.

II. Propunerea: in cestiunea sigileloru *) mu-nicipiali:

ad. II. Avendu in vedere, ca sigilele municipale cu inscriptiune romana s'au delaluratu arbitriu si unilateralmente inca in anulu 1869 foru scientia si concursulu consiliului municipale;

Avendu in vedere, ca municipiele in virtutea articolului de lege XLII din 1870 § 61 'si au sigilele cu emblem'a municipale;

Considerandu, ca limb'a oficioasa a acestui municipiu este limba romana; prin urmare:

Considerandu: ca sigilulu c'a expresiunea oficialitatii trebuie se aiba emblem'a propria municipale, de sene urmeza, ca si inscriptiunea nu poate fi in alta limba de catu in limb'a oficioasa a municipiului, care aici este cea romana;

Considerandu, ca ordinulu ministeriale din 24 Octobre 1872 nr. 34,340 cu totu cele premere in acesta cestiune este vetemarea autonomiei municipale si sta in contradicere atatu cu legea municipale § 61 catu si cu cea de nationalitat; in fine

Considerandu, ca ordinulu ministerialu este unu ordinu arbitriu si de fortia: Astufelui acestu municipiu ne avendu in aceste tempuri sperantia de a-si potre evalua dreptu-lu seu nedisputabilu — protestedia serbatoresce contra ordinulu imii nisteriale, 'lu dechiara de ilegale si-si rezerva a repará vetemarea dreptului seu inalienabile in tempuri mai favorabile."

Cu primirea acestorou concluse eminamente nationali-constitutionali consiliulu municipale alu Fagarasiului s'a redicatu la inaltimdea positiunii si a demnitatii sale, reparandu ca atare totudeodata onoarea intinata a multoru campioni de interese straine. Se traiésca toti, cati se afara la sublimitatea misiuniei! Se traiésca consiliulu municipale! Eviva d. adv. Arone Densusianu! Christosu a inviatu! In viati'a politica inviare nationala solidaria la toti si tot!

Pasce negre.

Cine este capace a spune, ca dela infintiarea sistemului actual de guvernare de cate ori si cu cata dorere sincera s'a spusu si aretat, ca acestu sistem dualisticu, ca funest'a egemonia a unguriloru nu poate duce natiunile Ungariei si Transilvaniei de catu numai la neindestulire si sapa de lemnu, si prin acésta ambele tierre la ruina si sclavia? Si óre care contemplatoru atentu si impartiale poate astadi constata, ca totu aceste temeri nu' fostu intemeiate, ca totu dorerósele presintiri astadi nu se oproppa cu pasi nemesarati spre implinire, spre desamagirea celoru cerbicosi? Nu credu se fia vreunulu, care se pota documenta contrariulu, pana atunci, pana candu fia carele se poate deplinu convinge, poate pipa chiaru cu man'a tristulu adeveru alu si mai tristei stari actuale.

*) Credu ca e cunoscutu, ca ministeriulu a scosu din usu sigilele romane districtuale intr'oducndu altele unguresci.

Amare suntu cele mai multe desamagiri, si doreróse illusiuile perduite, inse d'o miia ori mai amare si mai doreróse, mai crunte suntu urmarea si resbunarea nedreptatii si a immoralitatii. Pre cum orcanulu irritatu restórnă si cufunda in fundulu abisului nai'a cu caletorii, condusa de capitani fara grigia si anima, astufelii dreptatea si moralitatea, violate de mani sacrilegi, cuplesesce cu nevoie loculu si poporulu si -lu impinge la gura peririi totale. Cela ce n'a vediutu inca preludiulu unui astufelii de spectaculu teribile, vina in Ungaria, privésca Ardealulu si amar'a-i dorintia va fi satisfacuta, mai multu ca cumu, pote, a speratu.

Repetim affirmarea generale, ca Ungaria si dimpreuna cu ea nefericitulu mare principatu Transilvania dela 1867 in cõce, mai cu séma in cele finanziarie, este tereit la stare deplorabile si de pucina sperantia. De 6 ani adeverulu acestei stari fu totu ascunsu si coperit, pana in dilele presinte, candu ne pomeniramu cu immensulu deficitu de 90 milioné. Si cine nu cunoșce consecintiele unei astfelii de manipulatiuni conscientiose? Suntu urcarea contributiuniloru, urcarea si immultirea necasurilor si a amarului in spinarea poporatiunii agricole. Despre adeverulu acestorou assertiuni, ultimele si-dintie ale camerei dep. Ungariei ne-au convinsu pretot mai multu ca pre deplinu.

Adeveratii aperatori si binevoitori ai bietului tieranu in daru aretara si documentara cu totu argumentele possibile si cifre evidente, ca contributiunile mai alesu a timbrului de locu nu se mai potu urca, fara a comite crim'a d'a impinge poporulu si tierra in prepestia. Inse totu indesertu. Deficitulu s'a facutu, deci trebuie si acoperit, Bani! milioné séu pelea!

Astufelii striga guvernulu, acestu guvernul alu Ungariei constitutionale, acestu guvernul responsabile — sie-si. Si credu, ca déca acestu parsimoniu guvern nu s'a infioratu si nu s'a clatit in conscientia sa de adeverulu, de tabloului, ce i se presinta in si afara de camera, despre minerabil'a stare a poporului, cu atatu mai pucinu se va ingrozit de esecutarea amenintiarilor sale desperate, cu atatu mai pucinu va intrebá, ca de unde banii, de unde millionele, candu poporulu degia astadi n'are mai multu decatul pelea pre sine. De unde, candu neci dupa fericit'a ajungere la 90 milioné deficitu, spre immultirea isvorilor de venituri, spre innaintarea bunei stari, tieranului d'abie s'a faeu tu cev'a. Justitia e japanesa, administratiunea sub totu critic'a, comunicatiunea miserabila, instrucțiunea de desperat; unde deci s'au dusu cele 90 milioné, si de ce mai urcati contributiunile? Dora asi scumpe suntu dreptatea si moralitatea? Da, suntu; inse nu le veti afla cu millione, ci numai millione se potu nabusi, se potu pangari.

Din deficitulu de 90 mill. catu s'a spesatu ore spre redicarea si latirea industriei, ca-ci astadi nu vedemu neci urma a binecnventarilor ei. Si apoi este constatat, catu de secura si avuta este industria in aducerea de castiguri si venituri pretotindenea, inse mai cu séma la noi, unde, pre langa totu aceste neespligate deficituri, venitulu si cascigulu intregei poporatiuni depinde dela bunastarea tieranului, ér' acésta mai cu séma numai dela man'a sortii, dela tempulu favoritoru séu nefavoritoru. Statulu acestu-a si poporele sale si astadi se potu inca totu considerá jocaria in man'a sortii,

a dispusetiunii rele său bune a tempului. Grindin'a, viforii, esundatiunile suntu domnitorii nemarginiti si omnipotenti ai tieranului, advocatului, consiliariului, si, in ultima analisa, si a poternicilor domni ministri, inse nu artea, nu industria.

Inse guvernului ce-i pasa de töte aceste nimicuri, elu are destula nevoia cu deficituri, lui i-trebue millione.

Da, millione i suntu de lipsa, millione pentru a face dreptate natiunilor tierrei, pentru a li redică institute de cultura si desvoltare intelectuale, pentru a implé dragutiulu fondu de dispositiune, si pentru a face totu-si pre d'asupr'a inca deficituri de 90 millione.

Acésta este binecuvantata stare a natiunilor Ungariei si Transilvaniei, in care i voru afă santele dile ale pasceloru, in anulu alu sieselete dela er'a marilor mucenici Beustu-Andrássy. Urcarea darilor si a timbrului suntu darurile, ce fericitorii Cislaitaniei aducu la inviare lui Isusu; darulu dupa 90 millione deficitu, pentru a crutiá poporele si de aceste pucine dile de bucuria si veselia, si a li le preface in dile de doliu si dorere la pascele negre.

Valeriu.

Epistola deschisa.

Clusiu, 14 Februarie 1873.

(Urmare.)

Avendu in vedere grav'a momentuositatea a obiectului, appellati dloru redactori de dreptul la anim'a romana chiaru si a inaltilor nostri demnitari besericesci, rogandui pre-respectuosu, — că servinduse de acea intinsa potere si influintia, ce li da positiunea loru stralucita — se binevoiesca din iubirea cu carea suntu catra poporenii concrediuti grigei archipastorale a ddloruse, cu parintiescu zelu incordatu a se intrepune spre a redică o stavila mantuitóre in contra decadentiei poporului, cu töte mediulócele posibile, ce li dictédia sapient'a si semtiemetele loru umanitate nationalu-patriotice.

Rogatii, că se staruiésca a insufleti intreaga onorat'a preotime nationala si clas'a invetiatorésca, reinviendu activitatea acelor a spre o neobosita caldurósa si tenace conlucrare la imbunatatirea starei si celei materiale a tieranilor nostri prin calea cercularelor archieresci, indegetandele diverse modruri, reuniuni, si intreprinderi salutare *) prin procurarea pentru fiacare scóla confessionale de două trei carti instructive, cari contineu inviatuni folositóre si amesurate trebuintelor plugarilor nostri, intre altele si a fóiei „Economulu“ apoi si a carticiei dloru Ioane Petricu si Gabr. Munteanu despre „infricosiatele stricatiuni ale benturei de vi-narsu-rachiu“; prin prelegeri si discursuri luminatóre, economice morale etc. tienende poporului in fiacare septembra barem odata; prin consciós'a impletire a prescriseloru referitóre la instructiunea adultilor — pentru carea insusi statulu a assecurat o recompensiune in bani — si mai indeosebu prin infinitarea in fia care satu de cate una reuniune de moderatiune si etc. etc. **)

*) Cu bucuria am cetitu nu de multu unu circulariu alu Pr. V. consistoriu metropolitanu gr. orient. din Sibiuu, in care se facu nesce dispositiuni forte folositóre si practice, pentru a infinita — casse de pastrare in comune. Prin asemenee institutiuni dieu multu am poté face spre scutirea poporului din ghiarele camatarilor etc. etc. L. V.

**) Fórtate salutaria suntu consiliiale, ce le impartasi d. Redactoru alu „Gazetei Transilvanie“ in nr. 20 a. c.a rt. intitulatu: „Reuniuni si discursuri intre poporu“, care merita a se reproduc. I. V. !).

!) Asta data reproducemu din elu numai ultim'a parte. Dupa ce ad. se provoca intelligent'a, că se entusiasmeze poporulu spre a se ingrigi elu de sene si de fii sei, ca maghiarii cu regimulu loru cu totu ingrigesce mai numai de maghiari si de maghiarisarea filioru nostri; dupa ce i recomenda, că se-si indulcésca poporulu, catu se o adóre, că pe angorii vietii si ai prosperitatii sale; apoi că midiu-

Rogati pre PP. SS. Prelatii nostri, inca si la aceea, ca — spre a assecura unu si mai mare resultatu alu supra atinseloru ordinatiuni binefacatore — se binevoiesca a obligá pre m. o. preotimea, că si despre progressele eluptande pe terrenele susu amintite, in totu anulu se scrie aretari dateate adeverate, asternendu acele prin intermediarea

lóce la progressu pentru binele si interesele romanilor prin luminarea poporului recomandă aceste: ,a) se se infinitieza in totu satulu cate o reuniune sau associare filantropica de cruciari cu scopu, de a progressa cu progressulu timpului, desceptandu simtiulu la cultur'a interna si externa si nutrindu acestu simtiu cu poteri unite ale nationalilor sei, vighiandu, pentru că reulu si periclele se se intempsine si invinga de timpuriu.

b) Unulu fiacare din membri se se adune de 2, 3 ori pe septembra sér'a in timpu de érna si vér'a celu pucini duminec'a dupa prandiu la unu locu liniscitu, unde intelligentii se le tienă discursuri, prelegeri despre totu ce se lucra pentru patria si natiune, totu ce se intempla in lume bine sau reu pentru elu, despre inventiuni si imbunatatiiri economice, despre starea industriei si folosele ce aduce imbracisiarea meserielor de totu feliulu; se se cetésca diurnale si se se desbata cestiunile de interesu agronomicu-economicu, de ordine, disciplina la intreprinderi comune si in caus'a nationale si comunale. —

c) Reuniunea se se indetoresca in devotamentu pentru cultur'a si progressulu nationalilor sei a culege in totu anulu cate **unu cruceriu** de fiacare sufletu in diu'a de 15 Maiu si 26 Octobre spre a se tramite la reunioane centrale, că se suplinésca cu tota summa incursa cea mai urgenta necessitate a natiunii pentru progressu si desvoltarea filor ei, cari su toti orfani, parasiti si lipsiti de guberniu ingrigitoriu de prosperarea loru, ca vedem, ca guberniulu maghiaru se ingrigesce numai de maghiari; apoi adi poporele nu ingrigescu si ele de sene. ? —

Dupa ce inse din cruceri se va funda o scóla seu institutiune folositória si urgentu reclamata in vre unu anghiu expusu desnationalisarii, associatiunea acésta de cruciari se continue acésta fapta filantropica pentru romanii din altu locu asemenea amenintiatu.

Neci unu satu se nu remana fora asemenea reuniune; nece una reuniune de aceste se nu amană a -si face cassa pastratoria pentru tempuri grele si furtunose si pentru sene prin adunarea cruceriuui occasionale.

Poporele culte se intrunescu in asemenei reuniuni chiaru si pentru apararea vitelor de tirania; noi se nu ne intrunim cu micu cu mare pentru apararea romanului de anarchia nedrepatirii, de desploari de dreptu seu avere, de distrugere si ignorare, si in fine de sclavagiu, care neaperatu urmeza dupa aceste? Asia la reunioane, la discursuri, la luminarea poporului, că se scia, ca unde se afia, si unde e pornita sórtea alu prigoni, déca nu va ingrigi elu de cultur'a si de viitorulu lui mai fericitu, punenduse pe pitioarele sale, ca nu e potere pe lume, care se cutedie alu impedecea dela solicit'a ingrigire de sene si de fii sei prin propriile lui poteri.

Unde e activa si zelosa intelligent'a, ce nu se face? Aideti, fratilor, indemnati poporulu, că fiacare comuna cu poteri associate se lucre cate unu locu, ori luatu cu arenda, ori contenit si separatu din imasiu, ogore, si se incépa cu venitulu din elu cass'a pastratoria nationala, din care se se pótá provedé cu scóla catu de buna pentru cultur'a fiilor si pentru lipsele urgente natiunali. Déca ne vom ajutá astufeliu, ne va ajuta si Dumnedieu. Reuniuni si discursuri, ca fora luminare si convincere, nu se face nemica grandiosu; ér' entusiasmulu töte le face. —

Pentru instructiunea adultilor se versá atata summa de bani din visteria statului. De fia care adultu invetiatorulu primesce dela statu cate 8 fl. pe cursulu de érna. Amu dorí a sci, cum s'au folosu si romanii de acésta favore generale, ca altii s'au folosu! Cate mii de romanii? unde? prin cine? cu ce successu si in ce obiecte s'au iniciatu? N'am primitu repórt si me temu, ca romanii voru fi lasatu nefolosita acésta mesura pentru cultur'a poporului. De ce se fia romanulu necircumspectu? De ce se nu se folosescu nece pelunga remunerarea ostentiei de urgentu reclamat'a luminare a poporului? —

Entusiasmare pentru luminare si töte voru succede! — Nota Red.

pr. o. dd. protopopi tractuali, la PP. VV. ordonariate respective; din cari conspecturi convingunduse aceste organe inalte, ca óre cari preoti, protopopi, professori si invetiatori poporali sau castigatu merite si cari s'au aretatu nepasatori: la acesti din urma se li se esprimedia neplacerea, ér' pe cei, cari au excellatu prin zelos'a atitudine in implinirea atinseloru dispusetiuni, se le incuragiad è — dupa gradulu meritului si alu successului dovedit — prin decreturi laudatorie, prin memorarea publica a numelor si a faptelor, prin promotiuni, sau prin altufeliu de recompense si distinctiuni onoratorie *).

Avemu döue associatiuni pentru literatur'a si cultur'a poporului romanu. — Cea Transilvana, tienendu adunari generale in totu anulu in diverse locuri, prin cuventari si dissertationi rostite nu pucinu inriurédia la luminarea si insufletirea nostra, scutendune de a ne adenci tocma de totu in amortire, — apoi aduna bani, din cari da cateva stipendia, sustiene fóia „Transilvani'a“, face concluse fórtate salutarie, numai e paguba, ca multe din ele se lasa nerealizate. — Cea Aradana inca aréta unele efecte favorabile; inse neci una neci alt'a nu face atata, cate ar' trebui si cate ar' poté face pe langa o premergere mai corespondietória, si prea pucinu s'occupa cu cestiunile materiali ale poporului.

Adressative deci dloru redactori si catra aceste associatiuni; rogati pe cea Aradana, că se se organizedia asemenea celei transilvanéne, cu despartimentele filiali si cu adunari generali anualni in diversele tienuturi tienende. Rogati cu tota onórea pe amendoue, că se nu tréca cu vederea, ca noue nu ne e de ajunsu o aventare incéta, ci impregiarile nostre receru imperativu, că se ne silimua face in timpu scurtu progresse mari, si a propasi cu pasi rapidi cu indiecte sirguintie; rogatile deci, că se binevoiesca a desfasuriá o atitudine mai viua; si se intinda activitatea loru in mare mesura si la promoverea inaintarei materiale a poporului; se impintene si pe despartiamantele sale la o activitate necarmata, si se nu intrelasa a incuragiá pe toti membri sei prin onoratorie distinctiuni vidibile, publice **).

(Va urmá.)

Esperientele cu organizarea comunelor.

O tiéra unu imperiu numai atunci poté innantá, inflorí si poté se se imbucure de unu viitoru bunu, candu i se aducu legi rationale si corespondietorie progressului culturei, care l'a facutu omenimea pana acumu.

Inse unui territoriu nu e destulu de a i se aduce legi bune, ci trebue, că esecutorii legei se fia ómeni apti, activi si morali, că legile se se in-

*) Lucrurile susu mentionate nu suntu de felu incompatible cu starea laudata dloru sale. Intreag'a nostra preotime si invetiatorime e romana; suntu incopciati prin legatura de sangue si unitate de interesu cu poporulu si cu natiunea. — Pe dsale chiaru asia ii dore de sórtea poporului că si pe noi inteligint'a miréna; éra staruint'a spre infrenarea betiei e tocma una dintre datorintiele de capetenia si a dd. sale, de órece betie'a strica si moralitatea, pe carea a o susutiené e una dintre obligamentele cele mai principali insusi ale on. preotime si a invetiatorilor. — Dómne, cu cate si mai cate merite ar' mai poté domnialoru deoblega natiunea si patri'a prin o energiosa activitate pe aceste terrene ample, mai vertosu, déca din partea inaltiloru prelati romani si mai multu voru fi indemnati la o zelosa silintă! Că se pótá implini si in aceste privintie chiamarea loru preotii si invetiatorii — e lucru firescu, ca este trebuinta, că se fia pregatiti bine inainte si in acésta directiune. — In catu sci in seminarulu si preparandi'a Blasiana asta nu e trecuta cu vederea, cum sta lucrul in celealte atari institute romane? — Nu sum informatu. L. V.

**) Aici ér' nu me potu retiené de a trage atentiuia acelor pr. on. associatiuni la modestele mele dissertationi si respective propunerii din Clusiu si din Gherl'a. L. V.

trebuintedia in sensulu loru adeveratu, ca ce nu mai atunci se poate departa opinionea cea rea despre legi, adica: „legea e cu nase de cera, legea e pe cumu o facu omului“, ce atata insemnedia, ca esecutorialu legei dupa placulu si arbitriul seu poate suci legea si o poate accomodá, cumu ei vine la societá.

Din lipsa de legi bune si esecutoriali apti si activi urmedia, ca cei ce n'au fostu siliti a se ocupá cu sci. nta legilor, si au influintia mare, in affacerile loru, nece ei nu se accomodá dupa lege, ci astépta, rá si cei ce suntu incrementati cu esecutarea legei se aplică legea dupa affacerile loru cele false si stricatióse in genere.

De aci urmedia, ca respectulu catra lege prin influintia morală, incetu cu incetulu pere, legea vine superflua si multi ómeni nece ca se genedea a face foradelegi si abateri sacrilegice.

E lucru cunoscutu, ca in tieri constitutionale spre a aduce legi suntu chiamate singure reprezentatiunile (diete, camerele) tierelor, aceste esclusiv singure au potere a sterge legile prin aduse de ele, a le scote din valoare si a le modifica dupa recerintele tempului, ér' jurisdictiunile, reprezentatiunile comunelor si organele esecutoriali trebue se tieni strictu de legi, si se lucre in sensulu loru adeveratu, si numai atunci li ertatu a -si aduce óresi-cari statute, déca nu este lege expresa, si inca se tiene de affacerile loru interne, incatu spre asa ceva si legile aduse le dau dreptu.

Se vedem, ca in sensulu acesta se aplica legile la noi, mai cu séma cu referintia la organisația comunelor, in specie la alegerea notarilor. ? !

Diet'a in anulu 1871 a adus art. de lege VIII in privintia organisarei peste totu a comunelor. Prin §-lu 75 alu acelui art. de lege ministrul de interne este plenipotentiatu de dieta de a statori obiectele si modalitatea pentru censura notarilor comunali, cari in sensulu partiei ultime a aceluiasi § nu suntu absolvati dela censura.

Ministrul de interne a si facutu acésta dispozitioane cu aceea modalitate, ca comunele trebue se se organisdea pana in sfarsitul anului trecutu, si notari alesi, si nescutiti dupa lege de censura, au de a depune esamenele pana in finea lunei lui Martie a. c.

Ce se intempla cu frumos'a nostra Transilvania !

In unele comitate séu scaune s'au alesu notarii inca in anulu tr. fora conditioane, in unele cu conditioane, ca cei, ce nu suntu eliberati dupa lege dela esamenu, au a depune esamenele pana in finea lui Marte anulu c., in unele elibera dela esamenu pe cei cu o qualificatiune mai inalta, ér' in comitatul Turdei pretindu chiaru si dela concurrentii esamenu, si inca esameau, care se fia depusu inaintea comisiunei examinatore din Turda, precum si vede din concursulu judeului procesual Vasilie Moga esitu in nr. 10 si precedinti ai „Gazetei“.

Legea in §-lu susu citatu dice expresu, ca cei ce au fostu celu pucinu trei ani continuu notari ordinari, suntu eliberati dela esamenu. Asia d' notarii, cari in sensulu legilor de pana acumu au fostu alesi de catra comune, n'au fostu pusi cu forti'a, n'au fostu ca estraordinari, n'au fostu provisori, n'au fostu ca suplenti, suntu eliberati dela esamenu.

Le place la unii a reduce dispusetiunea acésta a legei numai la Ungaria, si dicu, ca la noi n'au fostu notariatele sistematizate. Eu credu, ca cine scie ce insempédia, ce e: sistematizat acel'a cu voi'a nu poate confundá ordinariu cu sistematizat, si legislatiunea de a vrutu se faca exceptiune pentru Transilvania, de siguru ca o facea, pe cumu vedem, ca in altele a si facutu-o; a facutu-o in privintia alegelorilor deputatilor, o face in urbarialitati, o face cu sustinerea gendarmeriei, o face cu organizarea scaunelor sasesci etc.

Nu a facutu-o in privintia acesta, nice ca se intielege altucumu.

Intentiunea legei este de a nu restringe dreptul alegatorilor, de aceea dice legea in partea ultima a §-lui 83, ca toti concurrentii suntu de a se considera de candidati; intentiunea legei este, rá si cei ce au fostu celu pucinu 3 ani ca notari ordinari, si au increderea de a fi realiesi; si cei, cari au qualificatiune mai inalta, se nu fia supusi la capriciul unor censori neamblati si ne qualificati pana acumu spre a cenzurá; intentiunea legei este, rá si cei notarii totusi ómeni apti, de acesa dela acel'a, carii n'au fostu nice notari celu pucinu trei ani, nici n'au o qualificatiune despre studii mai inalte, pretinde, rá si aptitatea loru se si o dovedescă prin depunerea esamenului notarial. **Atata**

astépta legea, si nu mai multu: adica increderea alegatorilor si capacitate.

Ca legislatur'a n'a voit mai multu, lesne se poate explicá, déca se uita omulu la totu felul de organisare a oficialoru. —

La politica oficiale cele mai cardinale s'au implutu fora de considerare la esamene, la praca si studii mai inalte. Acest'a nece la justitia nu s'a observatu, nu s'a observatu la finantia si nu se observédia nicairea: si aici la nesce simple notariate se se intelégă legea asiá? — e obsurditate, ce frumos'a intențiune a avutu legea, si totusi cum se mistifica, intortóca si esplica!

Pentru acésta esplicare sioda voiu aduce esempi din comitatul Turdei, fiindu aici s'au amanatu alegerele notarilor pana pe anulu curinte, rá si capete notari dupa placu, si se faca ceva cu forfou.

(Va urmá.)

Representatiunea

romanilor din fundulu regiu adressata innalt. ministeriu reg. ung. de interne.

Escenti'a Vóstra!

(Urmare.)

ad. II. In fundulu regiu s'au bucuratu pana adi de titlulu si dreptulu unoru cetati libere regie umeratiorile cetati: Sibiul, Orestia, Sabiu, Mediasiu, Sighisoara, Brasovul si Bistrit'a,

Legislatiunea Ungariei, (§ 1 art. 42—1870) a recunoscutu atare dreptu tuturor cetatilor libere regie ale regatului si le-a concesu autonomia propria municipală, respectandu prin acésta statutu drepturile avute catu si interesele culturei, industriei, comerciului si multifariile relatiuni ce contineu cetatile.

Atare respectu lu potu pretinde cu totu dreptulu si cetatile susu-numite libere regie din fundulu regescu, cari stau in rondulu primelor cetati ale Ardealului. Deosebirea acestoru cetati libere regie, in deosebi in se a cetatilor Sibiului si Brasovului, rá celor da'ntaiu cetati ale Tranniei, de catra municipiul coloru-lalte comune, in fundulu regiu este nu numai justa, déra si necesaria.

Necessitatea acésta este basata pre imprejurile speciali proprii ale locuitorilor fundului regiu, si pre istoria acelora.

Istori'a fundului regiu ne arata ca cetatile libere regie, care au inghitit in ele tota administratiunea publico-politica a municipioru si si au insusitu patronatul preste comunele rurali, a devenit cu acestea din urma in conflicte diurne.

Inca pre acelu tempu, candu poporul sasescu portá domnia in totu fundulu regiu, s'au luptat comunele rurali sasesci in contra suprematiei cetatilor loru; si resultatulu luptei a fostu baremu stat'a, ca cetatile s'au restrinsu incatu-va in influintia loru cea mare asupr'a afacerilor municipiali. Asiá d. e. concurau cetatile la alegerea ampliatori municipali si la pertractarea si deciderea causelor municipiului, in numeru restrinsu, adica tramiteau numai cate 6 representanti in adunarile municipali, asiá si la alegerea deputatilor dietali dupa a. n. punctele regulative din an. 1805, cari au servit de normativu mai pana de-unadi.

Comunele rurali nici candu n'au suferit su-pr'amatie cetatilor.

Numai prin statutul provisoriu de organisare din 1869 s'au concesu cetatilor — fara nici o baza istorica si legala, o influintia prea mare in adunarile municipali — negresitu numai spre acelu scopu — rá prin acésta representatiune a cetatilor, cari suntu impopulate in majoritate de sasi, se se dë o prevalentia si o noua suprematia elementului saso-germanu asupr'a locuitorilor de alte nationalitatii.

Tient'a ce s'a urmarit in fundulu regiu prin influintarea cetatilor a fostu dupla: un'a absorbita tuturor afacerilor municipali si predominarea preste comunele rurali si afacerie loru cu scopu de a trage totu ce se poate in folosulu cetatilor ceea ce in municipiile cele mici s'a si potutu ajunge; rá alt'a predominirea elementului germano-sasu prin cetati preste ceilalti locuitori.

Pana candu in casulu primu tota comunele rurali (de orice nationalitate au tienutu si tienu la aperarea intereselor loru comune; in casulu alu doilea comunele rurali sasesci si au totu acelu interesu rá si cetatile. Era urmarea impreunarei cetatilor cu municipiul si urmarea acelei maiestrite majoratati a cetatilor in representatiunile municipali, nu este alt'a decat — acumu in forma

noua — suprematisarea locuitorilor romani si maghiaro-seciu adeca a majoritatii poporului in toate municipiile marunte ale fundului regiu.

Cu alt'a, déca nu cu suprematia nationala a sasilor, s'ar' poté motivá de representarea catatelor sasesci Sibiului, care numera abiá 18,000 locuitoru cu totu atati a membrii in adunarea municipiului, cati tramtuiti toate comunele scaunali, cari numera preste 70000 locuitori, pre candu romanii acestui intregu municipiu facu absoluta majoritate a locuitorilor si se deprindu cu cele mai intinse comerciuri, specule si economii de vite si cu meserii?!

Este de prisosu orce motivu spre a areta, ca prin atari representari ale cetatilor se nimicesc cu totalu egal'a indreptatire promisa de corporurile legislative ale Ungariei!

Amu amintit in se ca in fundulu regiu (in deosebi in scaunulu Sibiului si districtulu Brasovului) esista si alte referintie proprii speciali, cari pretindu total'a deosebire a cetatilor libere regie de catra municipiul comunei; cari referintie de natura posesiunaria taia adencu in anim'a comunelor scaunali.

Inca din tempulu primu alu predominirei cetatilor, aceste prin oficialii loru au intinsu man'a sub diferite preteste si moduri la averile comunelor si locuitorilor loru.

Centumviratulu cetatiei si alegea pre senatorii magistratului seu, si pre antistete loru (Bürgermeister), cari faceau officiu administrativ alu cetatiei si scaunului, si portá administratiunea prin senatori, rá inspectori esmis preste comunele rurale ceea ce chiaru si in diu'a de adi mai esista.

Prin aceste oficianti si adeca prin esactiunile ce le faceau prin comune, (tacse salariali, vam'a porcelor, oilor, mieilor, tacse de paduri si pasiuni, descensu si computu de lemne, cinsturi serbatoresci etc. etc.) si-au insusitu cetatile pretensiuni de posesiunie in pamenturile si alodiele multor comune mai alesu romane, cari nici pana astazi nu si-au perduto urm'a, atari referintie incurcate de posesiunie produc si adi nenumerate procese civile si politice intre cetati si comunele scaunali pre cari nu ne lasa spatiulu ale numerá.

Comuna nu-si poate trage si regulá venitele alodiali, ca-ci o impiedeca cetatea séu universitatea sasesci si arendasii ei cu aretari si procese la magistratul cetatiei; locuitorii comunei nu-si potu folosi lemnaritulu si pasiunitulu in pamenturile comunali, ca-ci i opresce inspectorulu, nu voiesce a lua sub juramentu pre padurarii comunei sub cuventu, ca aceea padure este a cetatiei séu a natiunei sasesci; comun'a nu cutedia a-si pazi padurile si pasiunile sole, ca-ci magistratulu si inspectorulu i opresce totu sub acelu pretestu; locuitorii unoru comune nu cutedia a veni cu lemne de focu si carbuni din padurile loru, cu cari se hrancescu, in piéti'a cetatiei, ca-ci antist'a cetatiei le confisca marfa in piéti'a sub cuventu, ca este din padurea cetatiei si universitatiei sasesci; candu se incéra comun'a a-si aperá posesiunea se amenintia cu gendarmi si cu esecutiunea militara, cari se esmitu de catra magistratul cetatiei s. a. s. a. mi de aces-tea exemple triste.

In deosebi in scaunulu Sibiului nu esista mai nici o comuna romana, care se nu se afie in atari procese diurne politice (si judecatoresci) cu cetatea Sibiului si cu universitatea. Dovada deplina dau procesele comunelor Resinariu, Poplac'a, Bungardu, Sacelu etc. apoi procesele comunelor si scaunelor filiali a Salisiei si Talmaciului devenite pana in sinulu dietei Ungariei. Asemenea si procesele celor 14 comune romane si maghiaro-seciu din Branu si districtulu Brasovului, cu cetatea Brasovu, si multe alte asemenea procese in mai multe municipii.

In scaunele Sibiului mai vine si aceea imprejurare ca universitatea séu a. n. siepte judetie ale natiunei sasesci (mai intai dimpreuna cu cetatea Sibiului, in urma singure) au facut si face atari pretensiuni posesiunari asupr'a comunelor scaunelor filiali a Salisiei si Talmaciului si a unoru altor comune, cari erau supuse in modu estraordinari magistratului cetatiei Sibiului pre care le administrau inspectorii acelui a rá pre nesce comune subdite in bunuri straine.

Sub atari impregiurari déra pana magistratelor si inspectorii depindu dela cetati si pana candu dupa ordonatiunile concernante (a ministr. de interne din 14/3 1869 nr. 6201 si 963) inspectorii magistratului facu I-a instantia politica, iéra magistratul a II-a, cari judeca in toate causele politice, rá si in cele ce atingu eserciarea drepturilor de regale (ord. ministr. de interne din 7 Iuliu

1868) in cele proovediute in legea de padurit etc. nu se mai poate mira nimenea despre aceea, ca comunitatele romane si locuitorii lor au trebuitu se pîrda si cele mai drepte cause politice in favorul cetatilor si universitatiei (asemenea si judiciari pana la facuta organisare a justitiei, pana candu acestea magistrate functionau si cînd judecatorii), ceea ce au impletuit pre acesti locuitori de ingrijiri si mari temeri si pentru viitorul. Chiar si posesiunea de otara si drepturi in intrebuintarea a celor intre cele mai multe comune romane si sasesc se afla in asemenea stare de seculari procese, cari totale s-au decis si se decidu in favorul comunelor sasesc de catre magistratele cetatiei despre care sute de exemple pot fi produse.

Déca luam si aceea trista impreguijare in consideratiune, ca de unu tempu incocé mai totale comunitatele mestecate sasesc, unde facu sasii seu cu numerulu seu cu censulu majoritatea representantilor au instrinat si instrinseza in modu ne mai audit, cu seu fara de titlu, bunuri si averi mari (paduri, pamenturi, bani, crisme) etc. la bisericile si scolele sasesc-luterane numai cu scopul de aletrage folosulu cuvenintiosu al celor lanti locuitori nesasi, in contra caror abusuri romanii si maghiaro-sucuii in zadar protesteaza; — apoi lasam si cugete fia-care omu cu semtiu de dreptu, ne-preocupat, ca cumu se voru tracta atari cause — precum amu espusu pana aci — si alte multe asemenea si cumu se voru resolvare recursele si jalele comunelor romane si maghiaro-sucuii si ale locuitorilor acestor natiuni in representantile municipale si déca oficiale alese din acele, candu cetatilor si oraselor sasesc li se voru concedea atati representanti acolo ($\frac{1}{2}$, $\frac{2}{5}$ si $\frac{1}{5}$ parte) precum sustinere programele sasesc si precum contine si proiectul ministerialu, candu multimea acosta de representanti sasi ai cetatilor va mai cresce si cu numerulu representantilor din comunitatele rurale la o ingrozitorie si eterna majoritate! Suprematia neimpacabila a natiunii sasesc si nimicirea celor-lalte natiuni in fundulu regiu, ar fi atunci sanctionata pre vecie!!!

Este déra cea mai imperativa necesitate ca cetatile libere regii ale fundului regiu pre cari in deosebi le amintiesc art. I. 43 din 1862 § 10, tractandu-se in sensulu legei dietali art. 42—1870 § I. se se deosebesca cu totulu de catre municipiul comunelor rurale, ca-ci numai asta se voru poti impacarea interesele ambelor parti si se va ajunge egala indreptatire.

Dealtmintrea romane in voi'a cetatilor dupa § 89 art. 42—1870, ca se se staformez ele insusi pre sine; si inteleptiesce si mai corectu va fi deca astazi ele se voru organiza in sensulu acelei legi ca tote cetatile libere regii ale regatului, si straformarea loru se va lasa apoi in voi'a loru pre basa a acelei-a-si legi.

(Va urma).

Mediasiu 30 Martie. Critica filantropico-farisaesca! Unu individu antobabtisatu (?) de spriginitoriu alu asociatiunei, omu cu carte, cu pucin minte si logica, inse a incercat a -si ascutii genialitatea s'a diurnalistica de resultatele balului reuniunei femeilor romane din Mediasiu si giuru pentru crescerea si ajutorirea fetitiilor sermane romane, tienutu in 19/7 Fauru 1873, in una corespondintia cu datulu Mediasiu 5 Martiu nr. „G. Trnnei“ 19.

Déca a intielesu acelu individu filantropicu critic a sa filantropica, ce a tinsu publicul romane filantropicu despre resultatele balului filantropicu alu reuniunei femeilor romane fil. din Mediasiu si giuru, atunci -lu provocamu se ne splice, ce va se dica afirmatiunea sa: „Din venitul la cassa de 175 fl. scie Ddieu unde s'au datu intruna sera 160 fl. 32 cr. v. a. si ce: Se traiasca comitetul la multi ani!“

Noi si orce omu cu mente sanetosa si consecinte cugetatorie nu vedem in argumintele de atacu si lauda ale scribentului criticiu, decat unu atacu indirectu asupra dreptului nostru de onestitate; deacea respingemu atari insinuatiuni cu indignatiune si dispreteiure cuvenita. —

Criticul scribent se da de omu studiatu in resultatul balurilor filantropice. Resultatul profundelor s'ale studia culminedia in: „N'am aflat nicairea, ca spesele unui balu filantropicu se fia trecutu preste una tertialitate a venitului de in-

trare“. — Acestu resultatu de studiu profundu -lu motiviza scribentele autoru cu fictiunea ca: Or-unde s'au arangiatu baluri filantropice, sal'a, curatitul salei, luminatiunea, ordurile la cotilonu si decora-tiunile s'au datu si facutu gratisu“!

Se poate de scribente, deca balurile filantropice, la cari -ti ai facutu studiale, s'au datu in siuri, deca decoratiunile au fostu de chingi, orduri de cotilonu de paie si luminatiunea de puzdarii (!) In Mediasiu atari baluri nu se potu arangia. Publicul nostru e mai estetic la gustu, ca acel'a, la care tiai facutu dta studiile de balu!

Noi amu solvitu cele necessaria pentru balulu nostru, n'am capetatu nemica gratisu — dovada ratiotiniului documentatu alu comitetului arangiatoriu, ce sta deschisu pentru ori si cine, chiar si pentru dta de scribente spriginitoriu (?) in archivulu reuniunei; — balulu au fostu inse arangiatu bine, te a multiamitu de scribente anonim chiar si pe dta, -lu numesci „balu splendidu“!

Déca autorulu scribente a luat parte la balu, deca e din Mediasiu de unde scrie, si deca e spriginitoriu adeverat alu reuniunei; atunci ne miram, cumu nu 'si-au luat convingere despre contribuirea s'a spriginitoria la comitetu, din actele ratiotiniului, ce stau spre dispositiune orciu, pana s'a decis a-si reclamat spriginitulu seu filantropicu (?) pe calea diurnalistica ?!

Déca e autorulu anonimu scribente omu onestu si cugetele animei sale asia de albe precum suntu negre cifrele scriptului seu, prin care invinuesc comitetul arangiatoriu de balu, ne miram, cumu de n'a afiatu demnu acelu scriptu alu seu, disu de interesu pentru reuniunea nostra, ai da autoritate prin subscrisarea s'a nominale?

Obscuru'ti e scriptul de scribente, mai obscuru'ti e personalitatea si porti cea mai obscura tendinta filantropica !!!

De voiesci de scribente a ne sprigini reuniunea, spunene gresiel'a pe facia, di ca amu defrancat banii intrati pentru folosulu reuniunei, si deca nu vomu fi in stare a-ti dovedi contrariulu, suntemu condemnati; pana atunci inse esti celu condamnat!

„Ti damu de scribente terminu de una luna dela publicarea acestui responsu a te demască si a da dovedi invinuirilor dtale. Atunci te vomu cunosc de celu ce te subscrissi; de spriginitoriu alu reuniunei nostre! De nu faci acosta, vomu fi ne-necessati a cunosc in dta unu inimicu alu reuniunei nostre si a te considera de omu neonestu, fara caracteru, seu celu pucinu de unu mentecaptu!

Pana atunci comitetul arangiatoriu de balulu reuniunei femeilor romane din Mediasiu si giuru traiesce in convingerea, ca si-a facutu detorinti'a, de aceea respinge orce atacuri de onestitate dela unu scribente, diurnalista obscuru si cu atatu mai pucinu primește dela acel'a farisaiesculu: „Se traiasca“!

Noi din partene uram obcurului autoru scribente pana atunci, pana candu ne va dovedi, ca din intratulu la cassa de 175 fl. au rezultatul pentru scopulu reuniunei, numai 14 fl. 38 cr. v. a. din vin'a nostra, unu: „Pereat“!

Comitetul arangiatoriu:

A. Neagoe. I. Poppescu. Romanu. Ioanu Pop'a. Teodoru Moldovanu. T. Crisanu. St. Perianu. I. Nadesianu.

Noutati diverse.

† Nouu mitropolitu alu Bucovinei **Eugen Hacman**, care a terrorisatu in 38 ani decesea Bucovinei, a murit in 1/13 Aprilu 1873 de o boala rapida in Vien'a. Se va inmormantat in Putna (Bucovina).

† In 9 Aprilie fu creata famili'a P. O. D. Protopopu Ioane Metianu cu perderea fizice sale Elena, foata eleva in clasea a V-a la sasi in Brasovu, care in etate de 15 ani isi detine sufletul in braciale multu obidatului seu parinte. In data re-pausat'a si fu transportata la Zernesci, unde in 11 fura astrucate remasitiele pamantesci ale reposantei in cripta familiaria cu o solenitate rara, preparata de anima cea franta de dorere a parintelui, multu iubitei fizice.

O multime de poporu si inteligintia pana si din Brasovu asistă la tristulu acestu actu alu ono-

rei depre urma, luandu parte la doliul si dorere a multu iubitului loru parinte sufletescu, respective si pre stimatu amicu.

Fiai tierin'a usiora! Fia inse, dorim din sufletu, si ultim'a perdere in viati'a obidatului parinte!

In Romani'a camer'a s'a inchis. In Serbi'a murindu min. Blaznavac, Ristic liberale compuse altu ministeriu, ce nu place maghiarilor. In America de sudu sansalvador cutremurulu a casinatu morte la 800 omeni si 12 mil. dauna.

Convocare!

In adunarea cercuale ordinaria a despartiementului II (districtulu Fagarasiului, scaunulu Cohalmului si Cincului mare) alu Asociatiunei tranne romane pentru literatur'a romana si cultur'a poporului romanu, descursa in 11 Fauru a. c. la Cincumare, s'a fostu decisu, ca prosim'a adunare generale straordinaria — se se tinea in 18 Maiu 1873 c. n. la Zernesci. —

Deci in tenorea acestui conclusu si urmarea § 10 din regulamentul respectivu, se invita prin acesta — cu deosebire — membrii despartiamentului, a participa in diu'a amentita la sedintele adunarei memorate. —

Subcomitetulu despartiamentului II alu Asociatiunei tranne romane etc.

Fagarasiu in 6 Aprilie 1873.

Alesandru Micu Petru Popu
directore. notariu.

Nr. 2561/1873.

1—1

Publicare.

In urm'a ordinatiunei ministeriali din 15 Februarie a. c. Nr. 5738/1873 se face publicu cunoscutu, ca institutul de aici pentru vindecarea ochilor, care susta si acum, se deschide numai la 15 Maiu 1873, 6r' nu ca mai nainte, la prim'a.

Brasovu 16 Aprilie 1873.

Magistratulu urbanu si districtuale.

Edictu.

Mari'a Morariu din Garboulu ung., tractulu gr. cat. alu Clusiu lui, casatorita cu Ioane Stoica din S. Paululu ung. in 1850, pre care dupa una colocuire de 20 de dile l'a parasit cu necredintia, fora a i se sci ubicatiunea, prin acesta se provoca, ca in terminu de unu anu si una di se se prezenteze inaintea forului matrimoniale subscrisu, ca la din contra procesulu divortiale, urditu in contra ei, se va decide si fora densa in sensulu legilor matrimoniali.

Tribunalul matr. gr. cat. de 1-a instantia alu tractului Clusiu.

Clusiu in 1 Aprilie 1873.

Gavrilu Popu protopopu.

Indreptare: In nr. tr. pe pag. 2, coloana 2, in nota seri'a 24, ceteresc: modeste in locu de imodeste.

Cursurile

la bursa in 18 Aprilie 1873 stă asta:

Galbini imperatessi	—	—	fl. —	er. v. a.
Napoleoni	—	—	8 , 71	" "
Augsburg	—	—	107 , 85	" "
Londonu	—	—	108 , 85	" "
Imprumutul nationalu	—	73	40	" "
Obligatiile metalice vechi de 5%	70	60	" "	" "
Obligationile rurale ungare	79	—	" "	" "
" " temesiane	77	25	" "	" "
" " transilvane	77	—	" "	" "
" " croato-slav.	83	25	" "	" "
Actiunile bancii	—	102	50	" "
" creditului	—	382	—	" "

Din caus'a serbatorilor inviare nr. v. ésa numai sambata viitora.

Editarea: Cu tipariu lui

IOANE GÖTT si fiu HENRICU.

Redactoru responditoru

JACOBU MURESIANU.